

Sınıf Yönetimi ve Öğretmen Tutumlarının Değerler Olgusu Üzerinden Öğrenci Üzerindeki Ruh Sağlığı Etkilerini İnceleme

Examining the Mental Health Effects of Classroom Management and Teachers' Attitudes on Students through Values

ÖZET

Bu çalışma, öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili tutumlarının ve etkili bir öğretmende bulunması gereken özelliklerinin ele alınmasıyla birlikte; değer olgusuna ışık tutarak öğrencilerin akademik ve ruhsal etkenler üstündeki tesirlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu derleme çalışmasında 1976-2018 yılları arasında sınıf yönetimi, öğretmen tutumları, değerler olgusu ve öğrenci ruh sağlığı konulu basılı ve elektronik olarak yayımlanan araştırmalar incelenmiştir. Verilerin büyük bir kısmını öğretmenlerle öğrencilerle yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. Bir öğretmenin rolünü, yalnızca sınıfta öğrencileriyle gerçekleştirdiği eğitimle öğretme faaliyetiyle sınırlandırmamalıdır. Çocukların gelişim sürecindeki davranışlarını gözlemlemenin en doğru yeri de sınıflardır. Öğretmenlerin, çocukların davranışlarını değiştirme hedefinde, onların psikolojilerini de dikkate almaları gerektiğinden de bahsedilmesi araştırmanın önemli bir yönüdür. Toplumunu teşkil eden fertler, davranışların doğru, iyi ve haklı olduğunu anlayabilmek üzere kimi değerlere gereksinim hissetmektedir. Toplumunu oluşturan fertlerin eğitim, davranış ve değer sistemlerinin mimarı olan öğretmenlerin buldukları konuyla ilgili olarak sahip oldukları değerler, yaşamlarına dokunan öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve ruhsal açıdan gelişimlerini ciddi şekilde etkileyen oldukça önemli bir unsurdur.

Anahtar Kelimeler: Etkili Sınıf Yönetimi, Sınıf Yönetimi Modelleri, Tutum, Değerler, Ruh Sağlığı

ABSTRACT

This study, together with the attitudes towards collective classroom management and the parts that an effective teacher should have; to shed light on the phenomenon of value and to hide the effects of students on their academic and spiritual assets. This educational work is published and electronically released between 1976-2018 on classroom management, teacher attitudes, the phenomenon of values and student mental health. A large part of the data consists of the activities carried out with the instructor and the students. A teacher's duty should not be limited to classroom training and executive education activities only. The best place to observe the experiences of children in the development process is in the classrooms. It is an important aspect of the concentration of teachers to consider their psychology in order to change the knowledge of young people and to mention their country. The individuals who make up the society feel that they have certain values in order to understand that the data is correct, good and just. The values that the members of the society adopt regarding the position they live in, which are the architects of education, behavior and value values, are not something that seriously embodies the spiritual, affective and spiritual development developments that touch their lives.

Keywords: Effective Classroom Management, Classroom Management Models, Attitude, Values, Mental Health

GİRİŞ

Çocuklar ilk eğitimlerini aileden alır. Ardından okulda ve sınıfta eğitim alır. Sınıf yönetimi, öğrenmeyle ilgili olarak elverişli bir ortamın sağlanmasıyla devam ettirilmesi (Erdoğan, 2003, s. 11), sınıftaki yaşamın bir orkestra şeklinde yönetilmesiyle (Demirtaş ve Güneş, 2002, s. 141), sınıfın öğretim kaynaklarıyla öğrencilerin eş güdümlenip harekete geçirilmesi sürecini kapsamaktadır (Celep, 2002, s. 1).

Doyle göre, okulun varlık nedeni olan eğitim-öğretim etkinliklerinin en yoğun gerçekleştiği birimler sınıflardır (Şentürk, 2006:585). Sınıfı okuldan ayırmamız mümkün değildir. Okulun tüm özellikleri bir şekilde sınıf içi etkinlikleri de etkilemektedir (Altındağ, 2006:2).

Labelle sınıf ortamını, sınıf yönetimi etkinliklerinin önemli öğelerinden biri olarak görmektedir. Sınıftaki öğrencilerin kişilik özellikleri, okula ve derslere yönelik tutumları, ders çalışma ve dinleme alışkanlıkları, kültürel birikimleri, öğrenciler arasındaki ilişkiler, sınıfın fiziksel koşulları ve öğretmen-öğrenci etkileşimi bir bütün olarak sınıf ortamını oluşturur (Yalçınkaya ve Tonbul, 2002:97).

Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin ilk ve ana adımıdır. Eğitimin birincil kaynağı olan öğrenci, öğretmen, program ve diğer unsurlar sınıfın içerisinde yer almaktadır (Çalık, 2002:2). Sınıf yönetiminin en etkili bileşeni, öğretmendir. Sınıf yöneticisi olarak etkili bir öğretmenden beklenenler; sınıfı derse hazırlamak, öğrencilerle birlikte dersin kurallarını

Belis Erk ¹

Hakan İşözen ²

How to Cite This Article

Erk, B. & İşözen, H. (2023). "Sınıf Yönetimi ve Öğretmen Tutumlarının Değerler Olgusu Üzerinden Öğrenci Üzerindeki Ruh Sağlığı Etkilerini İnceleme", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 9(65):2995-3002. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.70350>

Arrival: 30 April 2023

Published: 30 June 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Türkiye.

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Türkiye.

oluşturup benimsetmek, dersi düzenleyip sürdürmek ve öğrencilerin uygun davranmasını sağlamaktır (Ağaoğlu, 2005:7).). Etkin bir öğretim-öğrenme süreci yürütmek için bir öğretmenin sahip olması gereken en önemli meziyet, öğrencileri ve öğretim kaynaklarını sınıf amaçlarına göre sınıf içinde harekete geçirebilme becerisidir. Bu nedenle öğrenme ve öğretim sürecini kontrol etmek için sınıf yönetimi önemlidir (Demirtaş ve diğerleri 2005:13).

Sınıf yönetiminin, eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağı olduğu bilinmektedir. Eğitimin ilk ereği olan davranışlardaki kalıcı değişiklikler, öğrenciyle öğretmenin bir arada olduğu sınıflarda başlamaktadır. Bunların yanı sıra programlarla kaynaklar da sınıfın içerisindedir. Bu açıdan eğitim yönetiminin niteliği sınıf yönetiminin niteliğiyle yakından ilişkilidir (Başar, 2005, s. 6-7). Bu durumda da devreye sınıf yönetimiyle ilgili modeller girmektedir.

Sınıf yönetimiyle ilgili modeller, kimi araştırmacılarca “tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel” olarak 4 başlıkta toplanırken (Balay, 2003, s. 21; Başar, 2005, s. 8; Demirtaş, 2006, s. 17; Sarı ve Dilmaç, 2004, s. 78), bazı araştırmalara göre “geleneksel, tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel” olarak 5 başlık altında incelenmektedir (Kaya, 2003, s. 12; Erdoğan, 2003, s. 26-28; Sarıtaş, 2000, s. 54; Yaka, 2006, s. 39). Yaklaşımlardan yola çıkarak tercihlerden bahsetmek daha doğrudur. Öğretmen söz konusu yaklaşımlardan birisini merkeze alabilir, zamana ve duruma dayalı olarak farklı modellerden de aynı anda çeşitlilik bakımından faydalanabilir (Demirtaş, 2006, s. 17). Bu çalışmada, alakalı literatürlere bağlı kalınıp, sınıf yönetimi modelleri “tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel model” bakımından incelenmiştir.

(Wright ve Ark.,1997) çalışmalarında öğrenci öğrenmesi üzerinde etkili olan en mühim etkenin öğretici unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü etkili ve yetkin öğretmen modellerinin sınıf ortamlarında öğrenci uyum ve başarı seviyelerinde artış görülürken, etkili olmayan öğretmenlerin sınıf ortamlarındaki öğrenci başarı seviyelerinde görülen önemli düşüş oranını vurgulamışlardır. Etkili ve verimli öğretim ve öğrenme, sınıf yönetiminin zayıf olduğu bir sınıf ortamında gerçekleşmez (Marzano ve Ark., 2009).

Aile kurumunda bireye kazandırılan değerler eğitimi, okullarda planlı ve programlı bir şekilde öğrencilere kazandırılması ile sürer. Aydın'a (2014: 4) göre, öğretim etkinlikleri bilişsel becerileri geliştirmekle sınırlı olmayıp, öğrencilere duyguları, davranışları ve tutumları öğretmekle de ilgilidir. Değerler eğitimi, bu bütünü her yönüyle geliştiren yani eğitimi bütünleştiren unsurdur. Söz konusu tabloda değerlerle ilgili eğitimin okullarda sistematik ve etkileyici olarak yapılması gereksinimi ortaya çıkmıştır. Duyulan bu ihtiyaç durumuyorsa; sadece değerler eğitimi ile alakalı olay ve olguların öğretmenlerce öğrencilere aktarılması adımıyla oluşturulabilmektedir.

Sınıfta eğitim ve öğretimi önemli ölçüde etkileyen ana unsur öğretmendir. Öğretmen yalnızca eğitimi etkilememektedir, ayrıca öğrenciyi de değerler ve tutum olgusu bakımından da etkiler. Öğretmen, sınıfının yöneticisi olarak, öğrencilerini sadece ders konusundan bağımsız bir şekilde her anlamda başarıya ulaştırma konusunda en etken bireydir. Bir öğretmen, gerektiğinde, öğrencisinin indinde ebeveynlerinden ve samimi olduğu birçok kişiden daha üstündür. Bu sebepten dolayıdır ki bir öğretmenin, öğrenci üstündeki eğitici tesiri de çok fazladır. Bir öğrencinin öğretmenlerini kendine rol model alma ihtimali oldukça fazladır (Başaran, 2008:383).

Etkili Sınıf Yönetimi ve Öğretmen Tutumu

Sınıf yönetimi tüm öğretmenlerle ilgili olarak bir yeterlik sahasıdır. Bunun nedeni, bir öğretmenin sınıf yönetimi tarzının, etkili bir öğrenme ortamı yaratmada çok önemli bir rol oynamasıdır. (Savran ve Ark.,2006)

Bir öğretmenin sınıf yönetiminde sergilediği etkin davranışlar, öğrencilerin performanslarındaki artışın gösterilmesinde oldukça etkilidir. Sınıf yönetimi genellikle; öğretmenin davranışları ile sistematik ve güvenli bir öğrenme atmosferi yaratması, sınıftaki düzeni temin eden bütün faktörleri yapılandırmasıyla sınıfı etkileşim içerisinde olan bir ekip ruhu ile yönetebilmesi şeklinde açıklanmaktadır (Karip, 2002). Yumuşak ve Balcı'nın (2018) yaptığı çalışmaya göre istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ya da en aza indirilmesi etkili öğretim ve öğrenme sürecinin gerçekleşmesi için gerekli olan en önemli koşullardan biridir.

Sınıf yönetimi, öğretmen yetiştirme konusunda amaçlanan en mühim becerilerdendir. Sınıf yönetiminin değeri; “öğretmen yeterlilikleri, disiplin sorunlarıyla baş etme, öğrencilerin akademik başarısında artış, öğrencilerin davranışlarını etkileyen sosyal değişkenler vb.” başlık boyutları ile kendini gösterir. Bunun için öğretmen yetiştirme konusunda sınıf yönetimi becerisinin önemi oldukça büyüktür (Turan & Şişman, 2004). Öğretmenin kabul ettiği öğretim tavrı; “öğrenci merkezli, öğretmen merkezli ve bu ikisinin de kullanıldığı” bir öğretmen tavrı eğitimin akışını önemli düzeyde etkiler. “Tutum” kavramının eğitim ve öğretimde önem taşımasının en önemli sebepleri arasında tutumların eğitim yolu ile değiştirilebilmesi ve öğrencilerin davranışları ile tutumları arasında kurulan ilişkidir. Öğretmenlerin tutumları demokratik ve otoriter olabilir. Öğretmenlerin pozitif bir niteliğe sahip öğrenme bağlamı

yaratabilmesine yönelik olarak etkili sınıf yönetimi davranışları ortaya koyması önemlidir. Sınıftaki en mühim gösterge öğretmendir ve bir öğretmenin ortaya koyduğu tüm davranışlar öğrencilerin de tutumlarıyla davranışlarını aynı doğrultuda etkileyecektir. Öğretmenin yapması gereken ilk şey; sınıftaki öğrencilerin ikna edilmesidir. Öğretmenlerin hedefleri bulunmalıdır. “Bu konuyu anlatmamdaki amaç nedir?” biçiminde ortaya koyduğu ereğini öğrencilere söyleyip onları ikna edebilmesi lazımdır. Bunun için öğrenci ve öğretmen merkezli bir sınıf yönetimi merkeze alınmalıdır. Otoriter veya kontrolcü tutuma sahip olan öğretmenlerin en önemli özelliği, öğrencileri yakinen takibe almaları ve yoğun bir şekilde kontrol etmelidir (Zuna ve McDougall, 2004). Otoriter öğretmenin sınıf yönetiminde, kaideler çok serttir (Öztürk, 2005; Wolfgang, 1996). Söz konusu tutuma sahip öğretmenler, öğrencileri korkutmaktadır ve çekinmelerine sebebiyet vermektedir. Öğrencilerin sınıfın içinde esnetilemez kuralları, eğitimle öğretim etkinlikleriyle ilgili kararlara dahil olmasına, fikrini beyan etmesine müsaade edilmez (Aydın, 2014). Otoriter öğretmen modeli, kuralların gerekçelerini hiçbir zaman izah etmez, kurallara itiraz edilemeyecek bir biçimde uyulması gerektiğini söylemekte ve istemektedir. Öğrencileri tehditle ve ceza metotları ile kontrol etmeye gayret eder, özgün bir şekilde davranmalarına müsaade etmez ve söz konusu öğretmenlerin sınıflarında özgür bir biçimde davranılması oldukça düşük bir ihtimaldir (Aksoy, 2005; Evertson ve Emmer, 2013).

Değer Kavramının Öğretmen Faktörü Bakımından Ele Alınması

“Değer” kelimesi; kabul edilen, üstün görülen, elde edilmek istenen, önemli olan; iyi, doğru, güzel vb. anlamlara gelmektedir. Bireyler, hayatlarını kabul ettikleri değer sistemi çerçevesinde düzenlemektedir (Şişman, 2011).

Değerlerin kazandırılması noktasında en iyi yolun “rol model olma” olduğu devamlı olarak ifade edilir. Öğretmenler, öğrencilerin değerler eğitimiyle ilgili pozitif tutum geliştirmesi bakımından yönlendiricidir (Suh ve Traiger 1999: 1).

Gelişmiş ülkelerin evvela çocuklarla alakalı en mühim problem “değerler” sorunudur. “Erdem, onur, saygı ve adalet vb.” terimleri içerisinde alan değerler; önemlidir. Çocuklar, öğretmenlerini rol model almaktadır. Öğretmenlerin konumları bakımından temsil ettikleri değerler oldukça önemlidir. Öğretmenlerin rolleri, yalnızca sınıf ile yapmış olduğu öğretim işi ile sınırlı değildir (Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt, 2012). Bir devletin geleceğinin inşa eden öğretmenler, kaliteli insanların yetişmesinde, toplumdaki huzurla toplumsal barışın temin edilmesinde, kişilerin sosyalleşmesiyle sosyal yaşama hazırlanmasında, toplumsal kültürle değerlerin genç nesillere verilmesinde önemlidir (Özden, 1999). Eğitim kurumu, değerlerin üstüne kurulmuş bir yaşama ve öğrenme sahasıdır. Değerler insanların davranışlarıyla seçimlerinde belirleyici olduğu için, bireyle ilgili bilimsel alanlarda değerlerin incelenmesi önemlidir. Kişiler kendileriyle ve çevrelerindeki değerler ile örülü bir hayata sahiptir. Öğretmenlerin kabul ettikleri değerler, gelecekte yetişkin olacak çocukları biçimlendirmede oldukça önemlidir. Öğretmenlerin mesleki alanları çerçevesinde değer seçimlerinde, bütün alan öğretmenlerinin “saygı, dürüstlük, sevgi ve bilimsellik ve sorumluluk vb.” değerleri ilk sıralara aldıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenler öğrencilere sadece programdaki bilgileri aktarmaz, ayrıca iyi, doğru ve ahlaksal olan bazı olguları da öğretir. Bunları yaparken de öğretmenler, öğrencilerin önüne kişiliğiyle ve karakteri ile çıkmaktadır. Bundan dolayı öğretmen aklıyla ve gönlü ile mesleğini yerine getirmelidir (Akbaş 2004: 91). Yeşiltaş ile Mentiş Taş (2016) da çalışmalarında değerleri kazandırma konusunda ailenin ardından eğitim kurumunun geldiğine inandıklarını ve değer kazandırma hususunda öğretmenlerin rehber ve yetiştirici olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı'nın (2000) öğretmenlerin değer eğitimi prosesindeki tavırlarını saptamak için gerçekleştirdikleri çalışmada değerleri öğreten kişi olarak öğretmenlerin, öğrencinin ferdi, toplumsal ve aile içindeki değerleri keşfetmesinde yönlendiricidir ve rehberdir. Bunun yanı sıra değer aktaran konumundaki öğretmenler, öğrencilerin ferdi özellikleri, değer yönelimleri ve seçimlerini bütünsel olarak değerlendirmelidir, çocukların değerleri doğru analiz etmesi ve hayatlarına aktarabilmesi hususunda geri bildirimlerde bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Sınıf Yönetimi Modelleri

Öğretmenin kabul ettiği disiplin yöntemi yaklaşımlarından hareket ile değişik sınıf yönetimi modellerinden bahsetmek yerindedir. Öğretmen var olan modellerden sadece bir tanesini seçebildiği gibi durum ve zamana göre birden fazla yaklaşımdan da faydalanılabilir (Demirtaş, 2006, s. 17). Sınıf yönetimi yaklaşımlarıyla sınıf yönetimi modellerini net sınırlar ile ayırmak güçtür. Bunun nedeni sınıf yönetimi modelleri de kendi içerisinde klasik ve modern yaklaşımlardan oluşmasıdır. Bu çalışmada, literatürlere bağlı kalınıp, sınıf yönetimi modelleri “tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel” başlıklarıyla ele alınmıştır.

A.Tepkisel Model: Bu modeli çok sık tercih eden öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerin düşük olduğu söylenebilmektedir (Başar, 2005, s. 9). Bu noktada sınıfta meydana gelen arzu edilmeyen davranışların değiştirilmesi hedeflenir. Öğretmenin hadiselerin sebeplerinden ziyade neticeleri üstünde durmasıyla reaksiyonlarını ağırlıklı olarak kişiye yöneltmesi, arzu edilmeyen davranışlar karşısında daha fazla cezalandırma metoduna başvurması, kaideleri amaç durumuna getirmesiyle tartışmasız şekilde uygulaması tepkisel modele göre ortaya konan sınıf

yönetimi davranışlarından (Şentürk, 2006). Öğretmenler söz konusu modeli kullanıp negatif durumları veya davranışları değiştirmek istemektedir. Geleneksel model şeklinde de bilinir. Arzu edilmeyen bir şeye hızlı bir şekilde reaksiyon verilmesi söz konusudur. Genel temayül, gruptan ziyade kişidedir. Davranışçı öğrenim teorisini akıllara getirir.

B. Önlemsel Model: Hata yapmama anlayışına dayalı önlemsel modelde, genel temayül kişiden ziyade gruptadır. Tepkisel modele dayalı, gereksinimleri mümkün olduğunca azaltıp pozitif bir sınıfsal iklimin oluşmasında aktif bir role sahiptir. Söz konusu modelde öğretmen hadiselerin neticelerinden ziyade sebepleri üstünde durmaktadır ve reaksiyonlarını daha çok bireylere değil de olaylara yöneltmektedir. Arzu edilmeyen davranışlar karşısında daha ziyade sevgiyle ve saygıyla ilgili yaptırımları kullanmaktadır. Önlemsel model daha önce planlanıp kullanıldığında, sınıfta arzu edilmeyen durumların oluşması engellenebilir (Şentürk, 2006). Arzu edilmeyen durumların daha önce öngörülmesi ve buna dayalı olarak tedbirlerin alınması hedeflenmektedir.

C. Gelişimsel Model: Öğrencilerin gelişim seviyelerinin farklı olabileceği düşünülerek, onların fiziki, duygusal, bilişsel ve deneysel gelişimi merkeze alınacaktır. Öğrencilerin gelişim seviyelerini dikkate almaksızın sınıfı yönetmek isteyen öğretmenler genel olarak sorun yaşar. Mesela; öğretmen öğrencileri gelişimsel özellikleri çerçevesinde değerlendirerek, onlara herhangi bir negatif durumda sesini yükseltmeyerek tersine öğrencileri yalnızca basit bir biçimde uyarak sorumluluk veriyor ise bu, öğretmenin gelişimsel modeli uyguladığını ortaya koymaktadır.

Dersi öğrencilerin hazır bulunma seviyesine göre planlamak ve uygulamak, sınıf içindeki kuralları belirler ve öğrencilere sorumluluklar verilir iken onların gelişimsel özelliklerini öne alma, onlardan gelişimsel seviyelerine uygun davranışları bekleme, farklı aktivitelerde öğrencilerin gelişimsel özelliklerini de dikkate almak bu modele uygun davranışlardır (Şentürk, 2006).

D. Bütünsel Model: Bütünsel modelde öğretmen tüm modelleri duruma göre uygular. Bunun yanı sıra, sınıfın çevresi ile beraber dikkate alınması da önemlidir. Bu noktada istenen, öğretmenin tepkisel modele dayanan davranış örüntülerini en alt seviyelerde, önlemsel ve gelişimsel modele dayalı davranışlarıysa en üst seviyelerde sergilemesidir (Martin, 2000'den akt: Şentürk, 2006). Söz konusu model "tepkisel, önlemsel ve gelişimsel" modellerin sentezidir.

Öğretmen Tutum ve Davranışlarının Öğrenci Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri

"Ruh sağlığı nedir?" sorusunu Dünya Sağlık Örgütü'nün (W.H.O) tanımı ile yanıtlarsak: "Ruh sağlığı insanın öteki insanların ruh sağlığı ile uyushabilen ölçüde, vücut, zeka ve duygu bakımından en uygun bir şekilde gelişebilmesinde bir toplumun gerekli ortamı hazırlamasıdır." (Ünsal, 1970). Diğer bir ifadeyle ruh sağlığı, bireyin yaşamda karşılaştığı değişikliklerle sorunlara, doyurucu bir biçimde adapte olabilme kabiliyetidir. Ruh sağlığıyla ilgili olarak, toplum içinde ailenin ardından eğitim kurumu gelir (Sandström, 1971).

Eğitim kurumunda ruhsal sağlığın verimli bir biçimde uygulanabilmesine yönelik olarak iyi yetişmiş öğretmenlere ihtiyaç vardır. Bundan dolayı iyi bir öğretmenin sadece bilgi seviyesiyle öğretme yeteneği değil, öğrencilerin durumunu anlama kabiliyeti de dikkate alınmalıdır (Sandström, 1971). Öğretmenler toplumsal ilişkileri, kişilik ve karakterleri ile çocuklarda pozitif tesirler uyandıramazlar ise çocuk yanlış yollara sapabilir. Bunun için öğrencinin ruh durumu da bozulabilmektedir.

Bazı öğrenciler, öğretmene sorun olmayan durumları sorun şeklinde düşünebilir. Çocuğa has sorunlar samimiyetle bir kabul edilmelidir. Öğretmenin temel görevi, çocuklardaki kendine güvenle bağımsızlık hislerini gün yüzüne çıkarmaktır. (Bingham, 1976)

Öğretmen ve çocuk psikiyatristleri vahim olan semptomları şu şekilde sıralamışlardır: Asosyal, kendini toplumdan çeken davranış, mutsuzluk ve depresyon, gizlice hareket etmek ve hırsızlıktır. Psikiyatristlerin daha çok vahim gördükleri, endişe, şüphe, mahcupluk, altını ıslatma, alınganlık ve hassasiyet öğretmenlerin listesinde aşağıda yer almaktadır. Öğretmenler ise, güvensizlik, yalancılık, okuldan kaçma, inatçılık, meydan okuma ve kopyacılığa daha vahim semptomlar olarak bakmışlardır. Her iki grup tarafından listenin sonlarına konulan semptomlar ise, dikkatsizlik, pasaklılık, tembellik, itaatsizlik ve tertipsizliktir (Sandström, 1971).

Okulda öğretmen, bazı hallerde kendi huzuru için anlamsız kurallar ve sınırlılıklar koyabilir. Çocuklara karşı reddedici ya da aşırı koruyucu davranışlar geliştirebilir. Çocuklara değer vermeyebilir, onları horlayabilir, haksız yere eleştirebilir, başkalarıyla karşılaştırabilir ve alay edebilir, notu baskı aracı olarak kullanabilir, bütün ağırlığı öğretime verebilir, mesleğini sevmeyebilir ve nihayet davranış ve tutumlarıyla çocuklara uygun bir model olmayabilir. Bütün bunlar çocukta bazı problem davranışlara neden olabilir ya da mevcut olumsuz davranışları arttırabilir (Enç, 1976). Öğrencilerin şahsiyet özellikleriyle olumlu davranışlara sahip olması ve akademik başarıları bakımından, okulda öğretmen davranışlarının mühim tesirleri vardır. İyi bir öğretmen, yeri geldiği zaman, öğrenci gözünde ebeveyn ve bütün insanlardan üstündür. Bundan dolayı, öğretmenin, öğrencinin üstünde davranışsal ve

eğitsel etkisi önemlidir. Öğretmenin samimi, sempatik, hoşgörülü tutumları ve davranışları öğrencilerin istenen davranışları bakımından önemlidir, bunun için öğretmen-öğrenci ilişkisi yakın bir ilişkidir (Celep 1997, Demirtaş 1999, Sadık 2002).

Öğretmenlerin çocuklara dönük yaklaşımı onların kendilerine dönük pozitif benlik geliştirmesinde çok önemlidir. Öğretmenlerin öğrencileri özgüvenli, sorunlarla mücadele edecek şekilde yetiştirmesi bakımından duyarlı olması lazımdır, öğrencilere otoriter değil, demokratik yaklaşmalıdır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Derleme çalışmasının ana amacı, öğretmenlerin sınıf yönetimiyle ilgili tutumlarının etkili bir öğretmende olması gereken özelliklerinin ele alınmasıyla birlikte; değer olgusuna ışık tutulup öğrencilerin akademik ve ruhsal etkenler üstündeki etkilerini göstermeyi amaçlamaktadır. Öğretmenler planlamış oldukları eğitim programını öğrencilere uygular iken, kabul ettikleri tutumlarla onların akademik donanımına katkı verirken, bir yandan da psikolojik bakımdan yıkıma yol açmamaları adına; bu ana amaç çerçevesinde araştırma süresince bu araştırmanın amacına ulaşmak adına aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Alt Problemler

1. Öğretmenlerin algıları çerçevesinde etkili bir öğretmende olması gereken özellikler nelerdir?
2. Etkili bir sınıf yönetimi nasıl bir öğretmen tutumuyla gerçekleştirilmektedir?
3. Değerler eğitimi benimseyen bir öğretmenin, eğitim-öğretimde öğrencilerinin üstündeki tesiri nasıldır?
4. Sınıf yönetimi modelleri öğretmen-öğrenci ilişkisi açısından ruhsal boyutta ne tip bir donanıma veya yıkıma sahip olmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Çalışma, sınıf yönetimi olgusuna ilişkin öğretmen tutumlarının değerler olgusu üzerinden ele alınarak; sınıf yönetim modelleri kapsamında, öğrenci ruh sağlığının etkileri üzerinde yapılan çalışmaların genel başlık profillerinin içeriğinden hareketle, birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmaların incelenip aktarılmasını belirlemeyi amaçlayan bir derleme çalışması kapsamında gerçekleştirilmiştir.

SONUÇ

Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde tutum, "bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilim" (Demirel, 2003) olarak tanımlanmaktadır.

Öğretmenlerin tutumuyla çocukların ruh dengesi arasında direkt ilişkiler bulunmaktadır. Öğretmenler çocukların kişiliğini şekillendirir. Hep "başarısızlığını, yaramazlığını, kötülüğünü" çocuğa söyleyen öğretmenlerin çocuğun şahsiyeti üstünde negatif etkilerde bulunacağı bilinen bir gerçektir (Berktin, 1968, s. 44).

Eğitim kurumunda çocuğun ruhsal sağlığını direkt olarak etkileyen okul atmosferinin tanzim edilmesinde, okul yöneticisinden, hizmetlisine dek bütün ilgililere kritik görevler düşer. Aydın (2014), Hanna (2002), Ingwalson ve Thompson (2007) sınıftaki iletişimde öğretmenin ortaya koyduğu alaycı ve aşağılayıcı tutumların, öğrencilerin ruhsal gelişimini negatif etkilediğini ve davranış bozukluklarına yol açtığını ifade etmektedir.

Tunstall ve Gipps (1996), öğretmenlerin belirli sosyal beceri ve davranışları sergilediğini düşündükleri veya bir etkinliği tamamlamak için çok çaba sarf eden çocukları ödüllendirme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Bu durumda çocuğun derse olan motivasyonunu artırır.

Bir başka hususta ceza metodudur. Turanlı, (2010) çalışmasında, yaşanan problem davranışlar ile tatbik edilen cezaların sıklığıyla sertliği arasında ilişkilerin bulunduğunu göstermiştir, öğretmenlerin daha çok gözlemledikleri istenilmeyen davranışlara daha fazla ve sert ceza uyguladıklarını saptamışlardır. Ceza yöntemiyle bilmeyen öğrencileri cezalandırır ise bir öğretmen, o çocuk bir daha ya yanlış yanıt verirsem ya alay ederlerse diye derse aktif olarak katılmaz ve hiçbir ortamda kendi fikirlerini paylaşamaz. Bu da çocuğu ruhsal ve toplumsal çevrede olumsuz etkiler.

Cameron ve Sheppard'ın çalışması, depresyon, stres, kaygı, akademik başarısızlık, okul içinde ve dışında şiddet eğilimli davranışlar, okuldan kaçma ve katı okul disiplini arasındaki ilişkiyi vurgulamıştır (akt. Ekinci & Burgaz, 2009). Bu bağlamda çalışmada öğretmenleri disipline etmek için kullanılan teknikler, katı öğretmen merkezli disiplinin olumsuz etkilerini görmezden geldiklerini düşündürmektedir.

ÖNERİLER

Öğretmenler, sınıfta sergilemiş oldukları tutumların ve davranışların öğrencilerin gelişimi üstünde çok önemli tesirleri olduğunu bilmelidir. Öğretmenler, öğrencileri akademik, toplumsal ve duygusal gelişimine destek vermelidir.

Öğretmen yetiştiren eğitim kurumları, öğretmen adaylarının mesleki ve teknik yeterliklerinin yanında insani yeterliklerini geliştirmelidir. Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarında, öğretmenlik meslek etiği dersinin içeriğine “çağdaş öğretmenin insani yeterlikleri” konusu ilave edilmelidir.

Okullarda “performans değerlendirme” uygulamalarının dışında, “öğretmeni, öğrenci gözüyle değerlendirme” uygulamaları da yaptırılmalıdır.

Öğretmen adaylarıysa iyi öğretmede bulunması gereken mesleki, teknik ve insani yeterliklere sahip olmayı önemsemelidir.

Öğretmenlerin tutumlarının öğrencilerin gelişimindeki tesirlerini merkeze alan farklı desenlerde çalışmalar yapılabilir. Öğretmenlerin sahip olması gereken akademik ve insani yeterlikler konusunda boyamsal araştırmalar yapılabilir.

Çocuklarla etkili iletişim, ödüllendirmek veya cezalandırmak yerine disipline etmenin en güçlü yollarından biridir. Ancak çocuğa bir ödül verilecekse, ödülü neden verildiğinin tam olarak açıklanması gerekmektedir. Aksi halde çocuklar davranışı düşünmezler ve sadece öğretmenin istenen davranışı sergiledikleri için ödüllendirildiklerini düşünürler. Davranışın sürdürülebilir olduğundan emin olmak için çocukların neden ödüllendirildiğini bilmesi oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Esmahan. “Sınıf Yönetimi İle İlgili Genel Olgular,” Sınıf Yönetimi. Editör: Zeki KAYA. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2005.
- Akbaş, O. (2004). "Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi". Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, N. (2005). Sınıf içi kurallar. İçinde, Emin Karip, (Ed.). *Sınıf yönetimi*. (ss.15-37). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Altındağ, Murat. “Anadolu Liseleri ve Anadolu Teknik Liseleri İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışlarının Öğretmen ve Öğrenci Davranışlarına Göre Değerlendirilmesi.” Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi SBE, 2006.
- Arsıntaş, İ. 2011. “Öğretim Elemanlarının Öğretim StratejileriYöntem ve Teknikleri, İletişim ve Ölçme Değerlendirme Yeterliklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 487-506.
- Ataman, A. (2000). *Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler*. (Ed. L. Küçükahmet) . Ankara: Nobel Yayınları.
- Ayar, A. 2008. İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin “Sınıf Yönetimi Performansının” Araştırılması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 335-344.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürlü, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydınay, A. 2014. “Öğretmen Adaylarının Değer Tercihlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına Etkisi”. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1), 189-218.
- Ayık, A. ve Atas, Ö. 2014. “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları İle Öğretme Motivasyonları Arasındaki İlişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43.
- Balay, R., (2003). *2000’li yıllarda sınıf yönetimi*. Ankara: Sandal Yayınları.
- Başaran, İbrahim Ethem. (2008). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi. Ankara, Ekinoks Yayınevi.
- Başar, H., (2005). *Sınıf yönetimi*. 12. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baykara-Pehlivan, K. 2008. “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.

- Berktin, Cezmi, Tahir. Problemlili Çocuklar ve Problem Sebepleri. Ankara: T. İş Bankası Kültür Yayınları, 1962. ss. 95-96
- Celep C. 1997, “Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu”, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 18-26.
- Celep, C., (2002). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çalık, Temel. “Sınıf Yönetimi ve Özellikleri,” Sınıf Yönetimi. Editör: L. KÜÇÜKAHMET, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. ve Bozkurt, S. (2012). Değerlerin Belirli Meslek Alanları ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisad ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 219-236.html, Erişim: 15.01.2016.
- Çubukçu, Z. 2008, “Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Görüşleri”, *bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 123-142.
- Demirel, Ö. (2003). *Eğitim sözlüğü (2. Baskı)*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H., (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirtaş, Hasan, Ali Taş, Erkan Tabancalı, Şükran Tok, Turan A. Erkılıç, Ekber Tomul, Ruhi Sarpkaya, Ali Rıza Erdem, Kazım Çelik, Tuncay Akçadağ ve Abidin Dağlı. Etkili Sınıf Yönetimi. Editör: Hüseyin KIRAN, Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.
- Demirtaş, H., (2006). Sınıf yönetiminin temelleri. İçinde H. Kıran (Ed.). *Etkili sınıf yönetimi* (ss. 1-34). 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirtaş, H., Cömert M. ve Özer, N. 2011. “Öğretmen Adaylarının Öz-yeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları”, *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Enç, Mithat. *Ruh Sağlığı Bilgisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1964. ss. 6- 224.
- Erçoşkun, M. 2013, “Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin Nitel Açısından İncelenmesi”, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 60-79.
- Erdoğan, M. 2006. “Ana-Baba Tutumları İle Öğretmen Davranışlarının Çocuklarda Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi İle İlişkileri”, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13 (3), 98-105.
- Evertson, C. M., & Emmer, E. T. (2013). *İlkokul öğretmenleri için sınıf yönetimi*. (A. Aypay, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Hanna, F. J. (2002). *Therapy with difficult clients: Using the precursors model to awaken change*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Kaya, Z., (Ed.) (2002, 2003). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). "Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri Ve Schwartz Değer Kuramı". *Türk Psikolojisi Dergisi*.
- Marzano, R.J., Marzano, J.S. ve Pickering, D.J., (2009). *Classroom management that works: Research-based strategies for every teacher*. Alexandria, VA: Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Özder, H., Konedralı, G. ve Perkan-Zeki, C. 2010. “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 253-275.
- Özenç, G. 2018, “Öğretmen Adaylarına Yönelik Sınıf Yönetimi Algısı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9 (3), 104-118.
- Özyürek, M. (2005). *Olumlu Sınıf Yönetimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özyürek, M. (1998). *Sınıfta Davranış Değiştirme*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Sarı, H. ve Dilmaç, B., (2004). Sınıf yönetiminin temelleri. İçinde M. Gürsel, H. Sarı, ve B. Dilmaç (Ed.). *Sınıf yönetimi* (ss. 71-98). Konya: Eğitim Kitabevi.

- Sarıtaş, M., (2000). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. İçinde L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar* (ss. 47-90). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sezer, Ş. 2018, "Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Tutumlarının Öğrencilerin Gelişimi Üzerindeki Etkileri: Fenomenolojik Bir Çözümleme", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (2), 534-549.
- Suh, Bernadyn Kim & Traiger, J. (1999). Teaching Values Through Elementary Social Studies and Literature Curricula. *Education*. Summer. Vol. 119 Issue 4. (723-727).
- Şahin, A. 2011. "Öğretmen Algularına Göre Etkili Öğretmen Davranışları", *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 239-259.
- Şahin, İ. 2011. "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışları İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışları", *İlköğretim Online Dergisi*, 10 (3), 905-908.
- Şentürk, H. "Öğretmen Adaylarının Uygulama Liselerindeki Rehber Öğretmenlerin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Modellerine İlişkin Alguları," *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 48: 585-603, Güz 2006.
- Şişman, M. (2011). *Örgütler ve Kültürler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tunçeli, H. İ. 2013. "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri İle Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Tunstall, P. & Gipps, C. (1996). Teacher feedback to young children in formative assessment: a typology. *British Educational Research Journal*, 22(4), 389-404.
- Turan, S., & Şişman, M. (2011, 8. Baskı). (Edt). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Öğreti Yayınları.
- Türnüklü, A. 2000. "Sınıf İçi Davranış Yönetimi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21, 141-152.
- Ünal, D. 2017, "Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumlarını Etkileyen Örtük Bir Öge Olarak Öğretim Üyesi Davranışları", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7 (3), 430-440.
- Üstüner, M. 2006. "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Yaka, A., (2006). Sınıf yönetimi modelleri (yaklaşımları). İçinde M. Yılman (Ed.). *Sınıf yönetimi* (ss. 37-44). Ankara: Nobel.
- Yalçınkaya, Münevver ve Yılmaz Tombul. "İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerine İlişkin Algı ve Gözlemler," *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 2: 98-108, 2002.
- Yeşiltaş, P. D. ve Mentiş Taş, A. (2016), "Okul Müdürlerinin Değer Ve Değer Kazanımına İlişkin Görüşleri". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. IX, S. 2: s. 1125-1146.
- Yeşilyurt, E. 2008. "Sınıf Yönetimi Öğretmen Niteliklerinin Yerine". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (23), 274-295.
- Yılmaz, K. 2011, "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Tarzları ile Demokratik Değerlere İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişki", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21), 147-170.
- Yumuşak, G. ve Balcı, Ö. (2018). Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi*, 21(40) 223-254.
- Zuna, N., & McDougall, D. (2004). Using positive behavioral support to manage avoidance of academic tasks. *Teaching Exceptional Children*, 37(1), 18-24.
- Wright, S.P., Horn, S.P., and Sanders, W.L., (1997). Teacher and classroom context effects on students achievement: Implications for teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 11, 57-67.